

فصل هشتم

فرهنگی و اجتماعی

کارنامه عملکرد

حفظ حریم حرم

● حفظ حریم حرم

در طرح جامع شهری مشهد که در سال ۱۳۷۱ تصویب شد وضعیت کالبدی - ساختاری بافت پیرامون حرم مطهر امام رضا (ع) به صورت بافت فرسوده و فاقد سازمان و نظام شهری مناسب تشخیص داده شد.

براین اساس با تأسیس شرکت مسکن سازان در سال ۱۳۷۱ مقرر گردید اقدامی بین بخشی با مشارکت وزارت مسکن و شهرسازی، آستان قدس رضوی و شهرداری مشهد برای نوسازی بافت صورت پذیرد.

در این راستا طرحی موسوم به طرح طاش مبتنی بر دیدگاه «ویران سازی و انهدام» ارائه و تصویب شد. این طرح روکشی رسمی برای خواست غیررسمی جریان سوداگری زمین و کوچاندن اجباری ساکنان پدید آورد.

به دنبال افزایش و تبعات طرح طاش در ابعاد گوناگون هویتی و فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و کالبدی و با چالش مواجه شدن این طرح در جنبه‌های گوناگون، طرح راهبردی مهران در سال ۱۳۹۶ به تصویب شورای عالی شهرسازی و معماری رسید. عملیات اجرایی این طرح باعث عدم اطمینان شاغلان و ساکنان محدوده مذکور به تداوم زندگی و فعالیت در آن محل شد و با توجه به انجام عملیات ساختمانی وسیع در بخش‌هایی از بافت، احساس ناامنی اهالی و جایگزینی افراد محلی هر روزه افزایش یافت.

به طوری که در صورت اجرای کامل طرح، مجموعه حرم

مطهر با مجموعه متراکمی از اقامتگاه‌ها و هتل‌ها و فعالیت‌های تجاری محاصره می‌شد و آینده روشنی در انتظار مجموعه حرم مطهر، منطقه مرکزی و کل شهر مشهد نبود. پس از گذشت قریب به ربع قرن مداخله همه‌جانبه در بافت پیرامون حرم مطهر رضوی و شکایات متعدد مردمی، با ورود حجت‌الاسلام پژمان فر، ضرورت تهیه طرح ویژه تفصیلی این

محدوده به تصویب شورای عالی شهرسازی رسید. تهیه طرح ویژه تفصیلی به دانشگاه تهران واگذار گردید که بر اساس قرارداد منعقد شده بین این دانشگاه، وزارت راه و شهرسازی و شرکت بازآفرینی شهری ایران، مطالعات و طراحی پروژه مذکور از تاریخ ۲۹ بهمن ماه ۱۳۹۸ آغاز گردید و طرح ویژه تفصیلی حریم رضوی در تاریخ ۱۱ اسفندماه ۱۳۹۹ به تصویب

شورای عالی شهرسازی معماری و شهرسازی ایران رسید و در تاریخ ۱۲ مردادماه ۱۴۰۰ به شهرداری مشهد ابلاغ شد. طرح ویژه تفصیلی حریم رضوی رویکرد خود را حفظ و تقویت کارکردهای هویتی - تاریخی بافت قرارداد به طوری که علاوه بر جبران تخریب‌هایی که در طرح‌های سابق صورت گرفت، بر هویت و معنای تاریخی آن بیفزاید و در یک کلمه آن را دوباره احیا کند.

ویژگی‌های کلیدی طرح حریم رضوی عبارت است از:

۱ پیوند علم و عمل

انتخاب دانشگاه تهران به‌عنوان مشاور تهیه طرح حریم رضوی و حضور اساتید برجسته شهرسازی و معماری کشور در نقش راهنمای علمی طرح، غنای مبانی طرح حریم رضوی را تضمین کرده، درحالی‌که مطالعات میدانی و طراحی استخوان‌بندی کلی و جزئیات طرح، همگی در شهر مشهد و توسط متخصصان بومی از رشته‌های مختلف انجام شده است؛ لذا قرابت طرح ارائه شده با واقعیت‌های روی زمین سبب شده تحقق‌پذیری طرح، در قیاس با طرح‌های پیشین ارتقا یابد.

۲ توسعه مبتنی بر ژنوم

ژنوم شهر، مهم‌ترین خصیصه ذاتی و هویت‌بخش یک شهر است که حیات آن را تضمین می‌کند. بدون استثنا، هر اقدام توسعه‌ای که بی‌توجه به ژنوم شهر رخ دهد، محکوم به شکست است و بالعکس شرط لازم برای توسعه، اقدامات هماهنگ با ژنوم است. طی سه دهه گذشته، ژنوم شهر مشهد که همانا، هم‌زیستی، تعامل و خدمات‌رسانی متقابل مجاوران و زائران بوده است، نه‌تنها به رسمیت شناخته نشده، بلکه با

دوگانه‌سازی کاذب امر قدسی زیارت و امر عرفی سکونت انکار شده؛ لذا اقدامات پیشین گرچه با توسل به زور و اجبار، ظاهراً به پیش رفته است، اما در عمل گام‌به‌گام حیات بافت را مختل کرده است. طرح حریم رضوی با شناخت دقیق ژنوم شهر و به رسمیت شناختن ضرورت احیای رابطه سه‌گانه حرم - مجاورت - زیارت توانسته اقدامات توسعه‌ای را در قالب الگوی حرم‌شهر و در چارچوب نظام تاروپود بافت، هماهنگ با الگوی تکامل تدریجی چندسده‌ای مرکز تاریخی شهر مشهد، تنظیم کند. در نتیجه به‌جای صرف انرژی برای مقابله با جریان طبیعی توسعه، توانسته از این نیروی محرکه در راستای بازآفرینی بافت بهره‌گیرد.

(حضور حجت‌الاسلام پژمان فر در جمع اهالی محلات بافت پیرامون حرم رضوی)

(تابستان ۱۳۹۹)

۴ مشهد، حج فقرا

ماحصل ۲۵ سال ساخت‌وساز بر اساس رویه‌های و ایده‌های پیشین، پدیدارشدن انبوهی از مراکز اقامتی و تجاری لوکس و گران‌قیمت بوده که تناسبی با توان اقتصادی حجم قابل‌توجهی از زائران ندارد. به بیان ساده، گرچه ۴۹ درصد زائران حرم مطهر رضوی از دهک‌های اول تا ششم درآمدی هستند، اما تنها ۱۰ درصد از ظرفیت واحدهای اقامتی برای پذیرایی از این قشر مهیاست.

چادرخوابی، پیاده‌رو خوابی و پارک‌خوابی زائران نه در شأن مشهد و نه در شأن زائران است، اما نتیجه قطعی نگاه

دهه‌های پیشین به مفهوم توسعه است و این واقعیت را در برابر مشهد امروز قرار داده است.

در طرح حریم رضوی با پیش‌بینی سه‌گونه متفاوت اقامت از جمله خانه مسافر، زائرسرا و اقامت گران‌قیمت، همه‌اقتشار زائران را به رسمیت شناخته و زمینه را برای پذیرایی از تمامی گروه‌های اجتماعی و اقتصادی فراهم آورده است.

مدافع هویت

در پی تخریب مسجد (هفت در) در محله تاریخی نوغان موجب اعتراض حجت‌الاسلام و المسلمین پژمان فر شد که در دفاع از این اقدام انقلابی، اجتماع فعالان فرهنگی و اجتماعی در محل مسجد تخریب شده برگزار شد.

میراث فرهنگی

خانه‌های تاریخی محدوده حرم

پس از تصویب طرح حریم رضوی که بر حفظ آثار تاریخی اطراف حرم مطهر رضوی تأکید دارد، ده‌ها نشست با محوریت حجت‌الاسلام پژمان فر به منظور احیای آثار تاریخی با حضور صاحب‌نظران و مدیران ملی و استانی برگزار شد. از دستاوردهای این نشست‌ها، حفظ خانه‌های تاریخی توکلی، امیری، مدارس عابدزاده، حوض معجردار، مسجد هفت در، خانه طلایی و... می‌توان ذکر کرد.

گوهرسنگ

صنعت گوهرسنگ‌ها یا همان سنگ‌های قیمتی در مشهدالرضا (ع) یکی از صنایع پایه‌ای اقتصاد زیارتی مشهد به شمار می‌رود. خوشبختانه در سال‌های گذشته با پیشرفت‌های فنی و تجهیزاتی کارگاه‌های سنگ‌های قیمتی، با افتخار می‌توان به سراسر جهان با برند مشهد مقدس عرضه و به نمایش گذاشت. پیگیری رفع موانع تولید و صادرات گوهرسنگ‌های قیمتی از جمله اقدامات حجت‌الاسلام پژمان فر در جایگاه‌ها نماینده مردم مشهد و کلات به‌ویژه ریاست کمیسیون اصل نود بوده است.

سنگ‌نگاره‌های دیزدر

سنگ‌نگاره‌هایی در نزدیکی مشهد که بیش از ۴۰۰۰ سال قدمت دارند و مشاهده بقایای طرح‌های مختلفی از حیوانات روی آنان، نفس هر بازدیدکننده‌ای را در سینه حبس می‌کند، اما سال‌هاست که این منطقه نه به دلیل اهمیت باستانی آن، بلکه به سبب وجود منابع معدنی از نوع سنگ چینی تزئینی، توجه پیمانکاران مختلف معدن را جلب کرده است و این آثار گران‌بها هر روز زیر فشار ماشین‌آلات سنگین حفاری و استخراج بر خود می‌لرزند. در پی این اقدام تخریب‌کننده، وزیر میراث فرهنگی به دعوت حجت‌الاسلام پژمان فر در محل این محوطه تاریخی حضور پیدا کرد و ضمن ابراز شگفتی از صدور مجوز معدن در مجاورت آثار باستانی، دستور توقف فعالیت معدن را صادر کرد.

حامی کتاب و کتابخانه‌ها

حمایت از کتاب و کتاب‌خوانی از مجلس نهم تاکنون یکی از اولویت‌های فرهنگی حجت‌الاسلام پژمان فر است. بازدیدهای مستمر حجت‌الاسلام پژمان فر از کتابخانه مرکزی مشهد تا افتتاح کامل آن، در خاطر کتاب دوستان مشهدی به‌عنوان اقدام جهادی ماندگار است.

در مجلس یازدهم نیز گسترش کتابخانه‌های کوچک مقیاس و سیار مورد تأکید نماینده مردم مشهد و کلات بود که در زیر به تعدادی از آنها اشاره می‌شود:

- کتابخانه سیار ۷ در روستاهای بخش احمدآباد
- کتابخانه حضرت خدیجه (س) در بلوار ساجدی
- کتابخانه سیار ۹ در اسماعیل‌آباد، شهرک مهرگان، قرقی، سیاسک، فریزی
- کتابخانه روستای فارمد
- کتابخانه محله وکیل‌آباد
- کتابخانه شهید برونسی در مدرسه علمیه شهید برونسی
- کتابخانه آوای سعادت در بلوار معلم
- کتابخانه امام حسن مجتبی (ع) در امامت
- کتابخانه علی بن ابی‌طالب (ع) در پادگان شهید جبرانی جاده نیشابور

سرای عزیزاله اف

در تاریخ نوشته‌اند، سرای (عزیزاله اف) سهم بسزایی در تجارت پایین خیابان داشته است. تجارت‌خانه‌ای که در سال‌های گذشته به مرکز فروش پوشاک تبدیل شده بود. سرای عزیزالله اف، در سال ۱۳۰۷ ساخته و در سال ۱۳۸۰ ثبت ملی شد. از آن زمان بود که بازسازی و مرمت آن توسط میراث‌فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری مورد توجه قرار گرفت و بازسازی و مرمت بخش‌هایی از آن به‌کندی آغاز شد.

گلایه و شکایت کاسب‌های سرای عزیزاله اف، عامل حضور میدانی حجت‌الاسلام پژمان فر در محل این سرای تاریخی به همراه تمامی مدیران میراث‌فرهنگی استان شد. در این بازدید، نماینده مردم مشهد و کلات ضمن دستور اتمام بازسازی ظرف حداکثر شش ماه خواستار جبران خسارت بازاریان از سوی شهرداری ثامن و میراث‌فرهنگی گردید.

فراکسیون قرآن، عترت و نماز

فقدان متولی خاص جهت هدایت، حمایت، نظارت و ساماندهی فعالیت‌های قرآنی و جلوگیری از اقدامات موازی و شناسایی و پرکردن خلأهای موجود سبب شد تا به پیشنهاد حجت‌الاسلام والمسلمین پژمان فر فراکسیون قرآن و عترت با حضور بیش از ۱۲۰ نفر از نمایندگان در مجلس شورای اسلامی تشکیل شود که از جمله خدمات آن می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود.

نشست با رئیس سازمان صداوسیما

- ارائه برنامه‌ای مدون در خصوص برنامه عمومی روخوانی و روان‌خوانی قرآن و نحوه اجرای آن
- ارائه پیشنهاد درخواست بودجه در خصوص دو فیلم حضرت موسی (ع) و سلمان فارسی
- ارائه برنامه مصوب و عملیاتی مبنی بر روخوانی و روان‌خوانی قرآن کریم در امر آموزش عمومی قرآن ویژه شبکه کودک و نوجوان
- برگزاری جلسه با حضور رئیس صداوسیما و وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در محل کمیسیون اصل ۹۰ در خصوص موضوع نظارت در امر تولیدات شبکه خانگی
- ارسال دستورالعمل معیارهای حیا و عفت عمومی توسط فراکسیون جهت برنامه‌های صداوسیما، سینما و شبکه نمایش خانگی

نشست با وزیر آموزش و پرورش

- ارائه گزارشی در خصوص اقدام آموزش و پرورش در حوزه قرآن و نماز
- ارائه پیشنهاد اعتباری در مسائل پرورشی و قرآنی در بودجه ۱۴۰۲
- تقویت فعالیت‌های قرآنی در پیش دبستانی‌ها و قبل از دبستان
- ارائه برنامه آموزش و پرورش در امر توانمندسازی معلمان در امر قرآن

نشست با دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی

- ارسال گزارش از ناهماهنگی‌ها و کم‌کاری دستگاه‌ها جهت نظارت فراکسیون
- اصلاح موضوع ساختار قرآنی و رابط قرآنی استانی
- مشخص کردن رابطین قرآنی استان‌ها
- تقدیر از عوامل برنامه‌های کلمه، روضه خانگی، ناگهان حسین، حسینیه معلی، باب قبله، یاد خدا، از سرگذشت، روز حسین و رادیو محرم با حضور اعضا فراکسیون، مدیران صداوسیما و سازمان تبلیغات

